





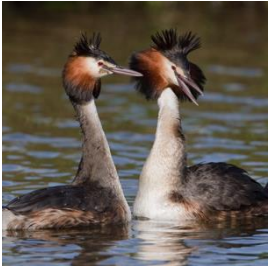





ZESTAW KONTROLNY DLA NAUCZYCIELA/-LKI

Lp.	Nazwa gatunku	Grupa*	Opis	Miniatura zdjęcia
1	koza pospolita <i>Cobitis taenia</i>	F	Moje imię mylnie sugeruje, że jestem ssakiem, jednak mój prawdziwy kuzyn to karp. Mam szary grzbiet pokryty ciemnymi plamkami oraz obronne, ruchome kolce w okolicy oczu. Żyję w rzekach, stawach i jeziorach, szczególnie tych o piaszczystym lub kamienistym dnie. Lubię zagrzebywać się w podłożu tak, że widać tylko moje oczy i płetwę ogonową. Mam wtedy świetną kryjówkę, by polować na larwy owadów, mięczaki oraz robaki. W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.	
2	łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	B	Jestem dużym ptakiem wodnym z rodziny kaczkowatych. Mam jednolicie białe upierzenie, długą szyję, czarne nogi, a dziób żółty z czarnym czubkiem. Zjadam zielone części roślin wodnych i ich nasiona. Do Polski przylatuję tylko na zimę, gniazdując na wybrzeżu Bałtyku i na Dolnym Śląsku. Na mieszkanie wybieram duże jeziora z pasem trzciny, jeziora śródlądne, moczary, stawy i morskie wybrzeża, a także stawy rybne. Gniazda buduję zwykle na lądzie ze sterty trzciny, patyków, traw. Jak inni moi kuzyni, potrafię agresywnie bronić swoich młodych, kłusując intruza dziobem.	
3	żuraw zwyczajny <i>Grus grus</i>	B	Jestem dostojnym, szarym ptakiem z długimi, zwisającymi piórami na ogonie i grzbiecie. Moja głowa jest u góry karminowa, jej boki są białe, a czoło i przód długiej szyi - czarne. Do niedawna można mnie było spotkać w całej Europie, ale ludzie osuszyli podmokłe lasy i zniszczyli moje łągowiska. Dziś w Polsce występuję tylko miejscowo, dlatego zostałem objęty ścisłą ochroną gatunkową. Wymagam waszej pomocy i dbania o moje siedliska: rozległe bagna wśród lasów, torfowiska, wrzosowiska, tereny podmokłe i bagienne nad jeziorami oraz starorzeczami.	
4	lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	P	Jestem niepozorną, małą i delikatną byliną o żółto-zielonej barwie, dorastającą do 20 cm wysokości. Mam podziemną bulwę, z której wyrasta trójkanciasty pęd i dwa lancetowate liście. Na początku swojego życia muszę mieć za sąsiada grzyby mikoryzowe. Dopiero w wieku 3 lat wydaję liście, a kwiaty – po siedmiu sezonach. Kwiatostan znajduje się na szczycie łodygi, jest skromny i składa się zwykle z kilkunastu zielonkawych lub żółtobiałych kwiatów. Możecie mnie spotkać na torfowiskach i bagnach między poduszkami mchów z podłożem węglanowym. Jestem gatunkiem rzadkim, na terenie Europy zagrożonym wyginięciem. W Polsce rosnę głównie na Pomorzu i Mazurach. Zwykle rosnę w skupiskach po kilka osobników.	
5	wydra europejska <i>Lutra lutra</i>	M	Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedną z moich sióstr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.	

6	batalion <i>Philomachus pugnax</i>	B	Jestem brodzącym ptakiem wędrownym z Europy i Azji, który zimuje w Afryce, Indiach lub na Bliskim Wschodzie. Mam długie nogi, małą głowę, krótką szyję i lekko wygięty dziób. Mój ogon i kuper są po bokach białe, grzbiet i skrzydła szarobrązowe, a upierzenie reszty ciała jest bardzo zmienne. Pióra samców w czasie godów tworzą wokół szyi kryzę, a na potylicy tzw. uszy. Ich kolor może być biały, żółty, pomarańczowy, niebieski, purpurowy lub czarny. Różny jest też rysunek na piórach i ubarwienie nóg oraz dzioba. W ten sposób każdy samiec jest równie niepowtarzalny jak ludzkie linie papilarne.	
7	perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	B	Jestem ptakiem wędrownym, który do Polski przybywa na lato, a zimę spędza w cieplejszych krajach Europy. Mieszkam na czystych jeziorach i stawach. Mam długą białą szyję, na głowie dwa ciemnobrązowe czuby i rdzawo-czarne bokobrody. Wierzch mojego ciała jest ciemnobrązowy, boki brązowo-rdzawe, a pierś biała. Poluję na ryby, często nurkując na głębokość nawet 30 metrów. W czasie godów przeprowadzamy spektakularny taniec, w czasie którego potrząsamy głowami, stroszymy czuby i kryzy. Jest na co popatrzeć!	
8	kropiatka <i>Porzana porzana</i>	B	Jestem średniej wielkości ptakiem wodnym (do 24 cm) z krótkim dziobem, który jest pomarańczowy u nasady, zielony w środku, a brązowy na końcu. Mam oliwkowo-brązowe piórka w regularnie ułożone, niewielkie czarne i białe plamki. Prowadzę bardzo skryty tryb życia wśród gęstej roślinności na brzegach stawów, powolnych cieków i bagien. Najłatwiej zobaczyć mnie o zmroku, gdy wychodzę coś przekąsić. W Polsce jestem objęta ścisłą ochroną gatunkową, ponieważ coraz trudniej znaleźć mi dobre miejsce do mieszkania.	
9	traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	A	Jestem płazem ogoniastym, który może żyć zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Lubię zbiorniki wodne o mulistym dnie i silnie zarośnięte roślinnością. Są one idealne do złożenia i ukrycia moich jaj, z których wylęgają się kijanki. Jako dorosły płaz mam brązowe lub czarne ciało z plamkami i brodawkami, 4 palce u łap przednich oraz 5 – u tylnych. Nie mam pazurów, za to przeciwnika ugryzę dwoma rzędami zębów. Mam też szczególną zdolność odtwarzania utraconych w walce kończyn lub ogona.	
10	skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	I	Jestem słodkowodnym mięczakiem, dorastającym do 11 cm długości. Mam oliwkowo-brunatną muszlę o gładkiej powierzchni i grubych ściankach. Jako larwa pasożytniczo żyję na skrzelach ryb. Przyczepiam się do nich i zostaję otoczona tkanką żywiciela. Tak powstaje cysta, w której się rozwijam, wchłaniając pokarm z tkanek ryby przez 1,5-2 miesiące. Po przekształceniu się w postać młodocianą, opuszczam cystę i opadam na dno rzeki. Najczęściej siedzę zagrzebana w mule, piasku lub osadach dennych wystawiając tylko nad powierzchnię tylny koniec ciała z tzw. syfonami. Jestem silnie zagrożona wyginięciem, bo nie umiem żyć w wodach zanieczyszczanych przez człowieka.	

*Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

ZESTAW DLA UCZNIÓW/UCZENNIC



koza pospolita



łabędź krzykliwy



żuraw zwyczajny



łopiennik Loesela



wydra europejska



batalion



perkoz dwuczuby



kropiatka



traszka grzebieniasta



skójka gruboskorupowa

1. Moje imię mylnie sugeruje, że jestem ssakiem, jednak mój prawdziwy kuzyn to karp. Mam szary grzbiet pokryty ciemnymi plamkami oraz obronne, ruchome kolce w okolicy oczu. Żyję w rzekach, stawach i jeziorach, szczególnie tych o piaszczystym lub kamienistym dnie. Lubię zagrzebywać się w podłożu tak, że widać tylko moje oczy i płetwę ogonową. Mam wtedy świetną kryjówkę, by polować na larwy owadów, mięczaki oraz robaki. W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.

3. Jestem dostojnym, szarym ptakiem z długimi, zwisającymi piórami na ogonie i grzbiecie. Moja głowa jest u góry karminowa, jej boki są białe, a czoło i przód długiej szyi - czarne. Do niedawna można mnie było spotkać w całej Europie, ale ludzie osuszyli podmokłe lasy i zniszczyli moje lęgowiska. Dziś w Polsce występuję tylko miejscowo, dlatego zostałem objęty ścisłą ochroną gatunkową. Wymagam waszej pomocy i dbania o moje siedliska: rozległe bagna wśród lasów, torfowiska, wrzosowiska, tereny podmokłe i bagienne nad jeziorami oraz starorzeczami.

2. Jestem dużym ptakiem wodnym z rodziny kaczkowatych. Mam jednolicie białe upierzenie, długą szyję, czarne nogi, a dziób żółty z czarnym czubkiem. Zjadam zielone części roślin wodnych i ich nasiona. Do Polski przylatuję tylko na zimę, gniazdując na wybrzeżu Bałtyku i na Dolnym Śląsku. Na mieszkanie wybieram duże jeziora z pasem trzcin, jeziorka śródlądne, moczary, stawy i morskie wybrzeża, a także stawy rybne. Gniazda buduję zwykle na łądzie ze sterty trzcin, patyków, traw. Jak inni moi kuzyni, potrafię agresywnie bronić swoich młodych, kłusując intruza dziobem.

4. Jestem niepozorną, małą i delikatną byliną o żółto-zielonej barwie, dorastającą do 20 cm wysokości. Mam podziemną bulwę, z której wyrasta trójkanciasty pęd i dwa lancetowate liście. Na początku swojego życia muszę mieć za sąsiada grzyby mikoryzowe. Dopiero w wieku 3 lat wydaję liście, a kwiaty – po siedmiu sezonach. Kwiatostan znajduje się na szczycie łodygi, jest skromny i składa się zwykle z kilkunastu zielonkawych lub żółtobiałych kwiatów. Możecie mnie spotkać na torfowiskach i bagnach między poduszkami mchów z podłożem węglanowym. Jestem gatunkiem rzadkim, na terenie Europy zagrożonym wyginięciem. W Polsce rosnę głównie na Pomorzu i Mazurach. Zwykle rosnę w skupiskach po kilka osobników.

<p>5. Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedną z moich siostr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.</p>	<p>6. Jestem brodzącym ptakiem wędrownym z Europy i Azji, który zimuje w Afryce, Indiach lub na Bliskim Wschodzie. Mam długie nogi, małą głowę, krótką szyję i lekko wygięty dziób. Mój ogon i kuper są po bokach białe, grzbiet i skrzydła szarobrązowe, a upierzenie reszty ciała jest bardzo zmienne. Pióra samców w czasie godów tworzą wokół szyi kryzę, a na potylicy tzw. uszy. Ich kolor może być biały, żółty, pomarańczowy, niebieski, purpurowy lub czarny. Różny jest też rysunek na piórach i ubarwienie nóg oraz dzioba. W ten sposób każdy samiec jest równie niepowtarzalny jak ludzkie linie papilarne.</p>
<p>7. Jestem ptakiem wędrownym, który do Polski przybywa na lato, a zimę spędza w cieplejszych krajach Europy. Mieszkam na czystych jeziorach i stawach. Mam długą białą szyję, na głowie dwa ciemnobrązowe czuby i rdzawo-czarne bokobrody. Wierzch mojego ciała jest ciemnobrązowy, boki brązowo-rdzawe, a pierś biała. Poluję na ryby, często nurkując na głębokość nawet 30 metrów. W czasie godów przeprowadzamy spektakularny taniec, w czasie którego potrząsamy głowami, stoszemy czuby i kryzy. Jest na co popatrzeć!</p>	<p>8. Jestem średniej wielkości ptakiem wodnym (do 24 cm) z krótkim dziobem, który jest pomarańczowy u nasady, zielony w środku, a brązowy na końcu. Mam oliwkowo-brązowe piórka w regularnie ułożone, niewielkie czarne i białe plamki. Prowadzę bardzo skryty tryb życia wśród gęstej roślinności na brzegach stawów, powolnych cieków i bagien. Najłatwiej zobaczyć mnie o zmroku, gdy wychodzę coś przekąsić. W Polsce jestem objęta ścisłą ochroną gatunkową, ponieważ coraz trudniej znaleźć mi dobre miejsce do mieszkania.</p>
<p>9. Jestem płazem ogoniastym, który może żyć zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Lubię zbiorniki wodne o mulistym dnie i silnie zarośnięte roślinnością. Są one idealne do złożenia i ukrycia moich jaj, z których wylęgają się kijanki. Jako dorosły płaz mam brązowe lub czarne ciało z plamkami i brodawkami, 4 palce u łap przednich oraz 5 –u tylnych. Nie mam pazurów, za to przeciwnika ugryzę dwoma rzędami zębów. Mam też szczególną zdolność odtwarzania utraconych w walce kończyn lub ogona.</p>	<p>10. Jestem słodkowodnym mięczakiem, dorastającym do 11 cm długości. Mam oliwkowo-brunatną muszlę o gładkiej powierzchni i grubych ściankach. Jako larwa pasożytuję na skrzelach ryb. Przyczepiam się do nich i zostaję otoczona tkanką żywiciela. Tak powstaje cysta, w której się rozwijam, wchłaniając pokarm z tkanek ryby przez 1,5-2 miesiące. Po przekształceniu się w postać młodocianą, opuszczam cystę i opadam na dno rzeki. Najczęściej siedzę zagrzebana w mule, piasku lub osadach dennych wystawiając tylko nad powierzchnię tylny koniec ciała z tzw. syfonami. Jestem silnie zagrożona wyginięciem, bo nie umiem żyć w wodach zanieczyszczanych przez człowieka.</p>

Projekt finansowany z:



www.eegrants.org



Pomoce zostały opracowane w ramach projektu Zgodnie z Naturą, prowadzonego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej.
www.globalna.ceo.org.pl

Opracowanie: Paulina Brokos

Źródła fotografii: <http://www.wikipedia.org/>, <http://atlasryb.rybowanie.pl/>, <http://www.efoto.lt/>, <http://m0.i.pbase.com/>